visat.

primavera 2023

Josep Vallverdú i la traducció com a tasca normalitzadora del català a la postguerra

Anna Cris Mora.

Josep Vallverdú i Aixalà és molt conegut en el món de les lletres catalanes com a escriptor prolífic de literatura infantil i juvenil. Tanmateix, la seva activitat literària no s'ha centrat només en aquest gènere, sinó que també ha escrit assaigs, teatre, poesia, llibres de memòries, articles, crítica literària, llibres de viatges sobre les comarques catalanes, guions cinematogràfics, etc. A més, una de les seves activitats intel·lectuals més destacades ha estat traduir obres de tipologia diversa, principalment de l'anglès i del francès, i alguna del castellà i de l'italià. Ha estat un personatge polièdric amb vocació de servei a la llengua i a la cultura catalanes.

En aquest article ens volem centrar en la faceta traductora i més desconeguda de Josep Vallverdú. També parlarem de les constants discursives que sintetitzen el tarannà de Vallverdú i les seves inquietuds teòriques i pràctiques en el camp de la traducció. Ens centrarem en la tasca de «millora» lingüística dels traductors de postguerra, entre ells Vallverdú, i del compromís lingüístic que va adoptar en les traduccions dels anys seixanta, carregat d'intencionalitat i al servei del seu poble.

Abans, però, deixeu-me que reculi en el temps per esbossar els orígens de l'interès de Josep Vallverdú per la llengua. Va néixer a Lleida el 1923, i ja de ben petit mostrà un deler per les paraules i un esperit creatiu que l'han acompanyat tota la vida. Va estudiar Filologia Clàssica a la Universitat de Barcelona, i va ser el primer membre de la família a anar a la universitat. Tanmateix, provenia d'una família il·lustrada, tot i que no de lletres; tant el seu avi patern com el seu pare tenien una biblioteca força nodrida i llegien nombroses revistes en català. La família Vallverdú va arribar a Barcelona l'any 1940, quan fugia d'una Lleida ocupada pels franquistes. Josep Vallverdú havia d'acabar l'últim any de batxillerat i va començar la universitat dos anys més tard del final de la Guerra

Civil. Va triar Filologia Clàssica per tenir «una base filològica, un vernís del món mediterrani, d'arqueologia clàssica, de grec, de llatí i de mitologia» (Biosca i Cornadó 1992), i, a més, com deia ell mateix a *Indíbil i la boira*, «per l'oportunitat que donava de traduir. Fer versions m'ha encantat sempre. I voldria que la vida m'hagués dut a aprendre de debò idiomes, molts idiomes» (Vallverdú 1983). Era l'inici d'una llarga carrera de traductor, que interrompria el 1993 amb la seva darrera versió, *La crida de la natura salvatge*, de Jack London. A l'Institut Menéndez y Pelayo i després a la Facultat de Lletres ja va fer amistat amb gent compromesa amb la llengua i la cultura catalanes. Com explicava a *Indíbil i la boira*, quan arribà a Barcelona el 1940 va començar la seva col·lecció de llibres en català i en anglès visitant les llibreries de vell de la ciutat, en què va descobrir autors com Ernest Hemingway, Virginia Woolf o Evelyn Waugh. També llegia regularment premsa estrangera, principalment anglesa, francesa i italiana, com ara *Time, The Observer, Nouvelles Littéraires* o *Figaro Littéraire*. Començava així la seva formació traductora i despertava el seu gust per l'anglès, el qual va ensenyar més endavant i va traduir professionalment. Va estudiar-lo amb devoció de manera autodidàctica: escoltava discos de la BBC i la ràdio, llegia fervorosament, feia classes particulars, etc., i, fins i tot, aconseguí anar a Anglaterra el 1960 amb una beca de l'Anglo-Catalan Society.

Malgrat la reticència a escriure en una llengua que no era la seva, Vallverdú va començar publicant en castellà el 1949 amb un llibre sobre teatre grec i llatí, *El teatro en la antigüedad*, per a l'editorial Seix Barral. Tot i que era coneixedor que escriure en castellà mai no seria el seu fort –tal com deia a *Indíbil i la boira* (Vallverdú 1983), en aquells anys era l'única opció si volia publicar. En el seu llibre de memòries dels anys cinquanta hi afirmava: «Per aquest motiu, tot i que m'hauria agradat molt intervenir en la creació d'un volum com a autor, em repugnava fer obra de creació en aquella llengua, llavors tan imposada; com a mal menor vaig aprofitar l'oportunitat de traduir, feina que insensiblement es perllongaria molts anys, més de quaranta» (Vallverdú 1998b).

La traducció responia a un interès de Vallverdú per la creació literària i ell mateix l'havia qualificada de tasca creativa diverses vegades: «Jo, mentre vaig viure a Barcelona (...) escrivia a glopades i traduïa (...), car la traducció em semblava una tasca constructiva. (...) Intuïa

que fer versions amb els cinc sentits i l'ull alerta a esquivar els paranys sintàctics i les tortuositats semàntiques ensenya també a escriure originals» (Vallverdú 1998b). O bé en aquesta altra, potser més contundent: «(...) el règim de treball de classes al pis seria substituït pel de traduccions, tan esclau com el primer, però situat dins l'òrbita de l'escriptura, i de l'escriptura creativa, sense cap dubte» (Vallverdú 1998b). En un article que va escriure el 1988 al diari *La Mañana* titulat «La traducció», i que apareix a *La lluna amb les dents*, defensava la traducció com a tasca creativa i de primer ordre. Tenia molt clares «les virtuts que ésser traductor comporta» (Vallverdú 1989) i emfasitzava el que costava trobar el matís d'aquella paraula o expressió del text original o bé reproduir el to de l'autor en una cultura diferent. Acabava l'article deixant una cosa ben clara: el traductor és un creador i, per tant, ha de compartir escenari amb l'escriptor.

Va debutar com a traductor el 1948 amb dues obres de l'escriptor humorista anglès William Wymark Jacobs, *Un pobre diablo* (*Many Cargoes*), un llibre de contes publicat el 1896; i *Amor pasado por agua* (*Odd Craft*), totes dues per a l'Editorial Arimany. Convé no oblidar que en aquells anys la llengua catalana estava prohibida en molts àmbits, especialment el de la traducció. Durant els anys cinquanta va continuar traduint al castellà, per a les editorials Seix Barral, Arimany i Marfil, de València. D'altra banda, el 1956 va començar a treballar com a professor a l'Institut de Balaguer i va dedicar trenta-dos anys de la seva vida a la docència, la seva font d'ingressos principal.

El 1960, gràcies a l'editor Miquel Arimany, va publicar el seu primer llibre en català, *El venedor de peixos*, una novel·la d'aventures per al públic juvenil, precursora de moltes més que va escriure. El 1961 va obtenir el certificat d'anglès de nivell superior, i tot i fer classes de francès a l'Institut de Balaguer i de Lleida, Vallverdú no va abandonar mai la formació en llengua anglesa, perquè ja hi havia fet una desena de traduccions i confiava de tornar-hi si en tenia l'oportunitat. Per això, llegia en anglès constantment, un anglès força clàssic, dels assagistes i novel·listes del segle xviii. A partir de l'any 1960, la situació va començar a canviar, gràcies a una sèrie d'esdeveniments coincidents, com l'aparició de *Serra d'Or* i *Cavall Fort* l'any 1961, una revista editada pels bisbats de Girona, Vic i Solsona. Com explicava

Vallverdú, «en aquella època s'havia de tenir un recolzament eclesiàstic per a poder publicar en català, i era una sortida que calia aprofitar» (Mora 2002). Com a conseqüència, la traducció al català va començar a agafar embranzida i va veure com els obstacles que fins aleshores havia tingut començaven a esvair-se, gràcies al relaxament de la censura franquista. Vallverdú subratllava la riquesa de les traduccions durant aquell període en un article publicat a *Serra d'Or* el 1974, «El llibre traduït» (Vallverdú 1989), i explicava que el relaxament de la censura va provocar una allau d'iniciatives i de publicacions. Tanmateix, afirmava que hi va haver un excés editorial i que la voluntat dels intel·lectuals i de les editorials d'estar al dia com a servei a la cultura catalana va produir una indigestió en el migrat públic català. Hi va haver una eclosió editorial en català amb Edicions 62 i Edicions La Galera, les quals van tenir un paper molt rellevant en la normalització del català. Per fi, escriptors i traductors tenien la possibilitat de publicar en català i presentar al públic les creacions que havien estat arraconades en calaixos tant de temps i també acostar al català obres estrangeres rellevants. Com hem explicat, Vallverdú, com d'altres escriptors-traductors de l'època, va aprofitar aquell temps de silenci editorial català per formar-se literàriament en castellà i català, llegint incansablement els autors d'abans de la guerra i treballant una llengua que tard o d'hora acabaria emprant, com deia a *Indíbil i la boira*. El 1962 va oferir-se a Edicions 62 i Herder com a traductor literari i totes dues editorials el van rebre de bon grat. Aquell mateix any va començar un període traductor intens que va durar fins als anys setanta, dècada en què es dedicà més a l'obra de producció pròpia. Va acabar deixant la feina a l'institut el 1962-1963 per incorporar-se al col·legi Sant Jordi de Lleida, amb la intenció de fer menys hores docents i poder dedicar-se més a traduir. No obstant això, va haver d'enfrontar-se a les versions en temps morts o en nits.

Va traduir al català per a nombroses editorials, entre les quals destaquen Edicions 62 —amb novel·la negra—, Herder i Estela —amb llibres religiosos—, Vicens Vives —amb assaig històric— i Plaza & Janés. El 1963 va traduir del francès el seu primer llibre al català, *El laic en l'Església*, de Palémon Glorieux. Com ell mateix afirmava: «Vaig començar amb un llibre d'espiritualitat (...) per a l'editorial Estela. I aviat m'iniciava en les versions religioses de Herder i en les policíaques d'Edicions 62, recomanable i oxigenant alternança»

(Vallverdú 1998b).

El 1964, dos anys després del naixement d'Edicions 62, va girar els primers volums per a la col·lecció de novel·la negra «La Cua de Palla», dirigida per Manuel de Pedrolo. Es tractava d'una col·lecció amb títols capdavanters del gènere policíac nord-americà i europeu. El primer volum que Vallverdú va traduir per a aquesta col·lecció va ser *Una besada abans de morir* (*A Kiss Before Dying*), de l'escriptor nord-americà Ira Levin. Aquesta novel·la de crims i suspens es va publicar el 1953 i va tenir molt d'èxit entre el públic, i a més va guanyar l'Edgar Allan Poe Award del 1954. Després d'aquest primer volum, Vallverdú va acostar altres d'escriptors nord-americans de novel·la negra de renom, com ara Raymond Chandler, Ed McBain, Dashiell Hammett, Hillary Waugh i Lionel White. També va traduir alguns llibres de l'escriptor anglès James Hadley Chase, com *No hi ha orquídies per a Miss Blandish* (*No Orchids for Miss Blandish*), el qual «va produir un dels impactes més considerables que es recorden entre els lectors (anglesos) de novel·les policíaques, impacte que s'estengué cap a d'altres cercles de lectors i crítics habitualment desinteressats d'aquest gènere literari» (Chase 1967). Les dues obres traduïdes van tenir molt d'èxit a «La Cua de Palla», la qual cosa palesava la qualitat de les versions o la capacitat del traductor de recrear aquells ambients i aquells personatges sòrdids.

Si mirem enrere, ens adonarem que traduir novel·la negra en català als anys seixanta plantejava tot un seguit de destrets que calia anar resolent a mesura que el traductor se'ls trobava a l'original. Com afirmava (Vallverdú 1990), un dels principals trencacolls del traductor català en traduir novel·la policíaca era trobar el to just de l'original, sense caure en el parany de l'artificialitat o de la vulgaritat. Trenta anys d'involució en el terreny de la llengua oral, vehicle imprescindible dels mitjans de comunicació com la ràdio, el cinema o la televisió, no van afavorir gens les «facultats creadores de rèplica vivaç» (Vallverdú 1998a) de la llengua catalana. En primer lloc, no hi havia escriptors catalans que haguessin conreat aquest gènere; per tant, els traductors van haver d'obrir camí i crear un llenguatge de carrer adequat i versemblant a les situacions en què lladres i policies es trobaven a les novel·les. Calia moure's en diferents registres i adaptar la llengua catalana a tota mena de situacions, sempre tenint present, d'una banda, el gran públic català, que fins aleshores només

havia llegit en castellà aquesta classe de literatura; i, de l'altra, el públic lector català més minoritari, que consumia obres d'alta volada literària. Com deia en l'entrevista que li vam fer el 2001, els traductors que treballàvem per a «La Cua de Palla» «milloràvem l'obra i donàvem al llenguatge una certa elegància, però no un to exactament noucentista», o bé «Així i tot, la 'milloràvem', la nostra tendència era escriure una mica més 'literari' que l'autor original. Suposo que constitucionalment ens inclinàvem a fer-ho» (Mora 2002). Els traductors catalans no es podien permetre la llibertat d'emprar el mateix registre que l'anglès, una llengua amb un estàndard ben consolidat que acceptava una gran versatilitat d'estils. Així, doncs, la tasca dels traductors dels anys seixanta va ser triple: traduir, crear un llenguatge narratiu plausible i educar el públic lector català. Ho resumia Vallverdú quan parlava de les traduccions de la «La Cua de Palla»:

> (...) van ser un impacte. Inicialment anaven adreçades a un sector de públic ampli, però, de fet, els qui les llegien eren els mateixos lectors de *Serra d'Or*, els qui pagaven les subscripcions d'Òmnium Cultural, els lletraferits. Aquestes traduccions van tenir molt bona acceptació entre aquest públic que llegia en català, i es va fer una certa publicitat de la qualitat d'aquestes obres. (Vallverdú 1998a)

Vallverdú testimoniava la «duresa» de la narrativa d'escriptors com Dashiell Hammet, Ira Levin o James Hadley Chase, tant pel que feia al lèxic com a l'ambient descrit: «El llibre d'intriga policíaca sol venir en un argot recargolat, fet de fatxenderia, obscenitat o metàfora pseudocientífica que resulta un veritable obstacle per al traductor.» (Vallverdú 1989). Vallverdú reflexionava sobre la pràctica traductora i abordava el tema de la qualitat de les traduccions. Declarava que el traductor català tenia una obligació moral de pulcritud lingüística, ateses les circumstàncies sociopolítiques, i parlava de cercar un «to més discret», no tan floralesc com el de les versions noucentistes, la qual cosa no volia pas dir «baixar a la pobresa expressiva» (Vallverdú 1989). La tasca del traductor era considerada un servei al poble lector, una eina educativa de gran responsabilitat.

El 1965 va traduir *La innocència del pare Brown*, de Gilbert Keith Chesterton, per a Plaza & Janés. Vallverdú ens explicava que aquella traducció va ser especialment difícil: «Quan vaig patir més —ho

confesso—, va ser quan Ramon Folch i Camarasa, el director de Plaza & Janés, em va enviar *La innocència del pare Brown*, de G.K. Chesterton» (Mora 2002). Suposem que el gust de Chesterton pels jocs de paraules, les ambigüitats deliberades i la seva prosa fulgurant no van ser una tasca d'anostrament fàcil.

El 30 d'abril i l'1 de maig de 1966, juntament amb Jordi Sarsanedas, Vallverdú va organitzar a Raïmat, molt a prop de Lleida, la Primera Taula Rodona de Traductors Catalans. Va ser un acte sense precedents en el món de la traducció a Catalunya i va tenir un significat especial, atesos els entrebancs que va haver de superar per tal que es pogués produir. Hi van participar nombroses personalitats de la traducció i la literatura catalanes d'aleshores, com ara Rafael Tasis, Joan Triadú, Josep M. Casacuberta, Maria Aurèlia Capmany, Francesc Vallverdú, August Vidal, etc. Aquesta iniciativa va marcar un punt de referència important en la teoria de la traducció als Països Catalans, perquè fou la primera reunió al voltant de la tasca traductora entesa com a activitat professional, en què els traductors-escriptors van seure per raonar i teoritzar sobre la traducció en llengua catalana. L'exposició de Josep Vallverdú va ser «El traductor de 1966 i la llengua» (Vallverdú 1998a), en què va reflexionar sobre la competència lingüística del traductor, els trencacolls que havia de superar en aquells anys i l'ètica del traductor pel que fa a l'ús concret de la llengua pròpia. Vint-i-quatre anys més tard, a l'article «El traductor i la llengua popular» (Vallverdú 1990), hi tornava a incidir, però se centrava més en aspectes com la regulació de la professió o els diferents registres de la llengua. Es queixava de l'intrusisme professional en el món de la traducció del 1965 al 1990, una etapa d'intensa activitat traductora, i de la manca de regulació laboral i contractual del traductor per part de les editorials. El 1988 ell mateix se'n dolia: «Però el traductor és una màquina, mai no et tenen cap consideració. Cobres per la feina feta i encara que el llibre tingui molt d'èxit, no hi guanyes res. Fastiguejat d'això, ja no vull fer més traduccions.» (Bonada 1988). Des del 1963 fins al 1969 Vallverdú va acostar al català una trentena d'obres.

Els anys setanta van ser testimonis d'una davallada del sector editorial català per culpa del desequilibri entre l'oferta i la demanda de llibres. Vallverdú va tornar a la traducció el 1973, amb un títol sobre pedagogia per a Teide i un llibre sobre història de l'art per a

Edicions 62. Durant aquesta dècada va treballar per a aquestes dues editorials acostant nombrosos llibres d'educació i història.

El 1980, a l'article «Les alegries de l'amic Rodari», va traduir de l'italià alguns poemes de Gianni Rodari per a la revista *Cavall Fort*. Dos anys més tard, va presentar al públic català una altra obra de Rodari, *La fletxa blava*, aquest cop per a La Galera. Tot i que el 1975 ja havia traduït una col·lecció de dotze contes infantils d'Ellen Blance i Ann Cook per a Teide, aquestes dues traduccions de Rodari van marcar un interès de Vallverdú per la traducció de literatura infantil i juvenil, a la qual sempre havia donat molta importància. Va acostar diverses obres al català per a La Galera, Barcanova i Bruguera. La primera no només va publicar les seves traduccions, sinó també moltes de les seves obres de literatura infantil i juvenil. El 1981 i el 1985 va traduir dues novel·les de renom: *El nostre home a l'Havana* (*Our Man in Havana*), de Graham Greene, i *Una volta de rosca* (*The Turn of the Screw*), de Henry James. De la primera, escrita el 1958, Vallverdú n'havia dit que «el més important era el sentit, la ironia, la moral, l'absurd que traspuava» (Vallverdú 1982). El 1982 va escriure un monogràfic sobre anàlisi traductològica titulat *Magí Morera i Galícia, traductor de Shakespeare* (Vallverdú 1982), tot i que abans ja havia dedicat altres treballs a la figura del poeta lleidatà. En aquest llibre hi analitzava gran part de les traduccions que Magí Morera feu del poeta i dramaturg anglès durant els darrers anys de la seva vida, del 1917 al 1927, principalment els *XXIV Sonets, Venus i Adonis* i les seves tragèdies. A més, Vallverdú establia bases teòriques de gran valor traductològic sobre la figura del traductor literari i, més concretament, el traductor de poesia. Deu anys més tard va escriure «Màrius Torres, traductor de l'anglès» (Vallverdú 1992), en què se centrava en la faceta més desconeguda del poeta lleidatà durant els anys que va passar al sanatori de Puig d'Olena, i lloava la qualitat dels poemes traduïts.

La darrera etapa traductora de Vallverdú, entre els anys vuitanta i l'entrada dels noranta, va acostar al català obres d'escriptors de renom, com els esmentats i altres com Oscar Wilde, Edgar Allan Poe, John Steinbeck, Robert Louis Stevenson, Scott O'Dell, Jack London o Daniel Defoe. Entre el 1987 i el 1988 va traduir dues obres del clàssic nord-americà John Steinbeck, *La perla* (*The Pearl*) i *El poni roig* (The Red Pony). Vallverdú n'esmentava la dificultat: «Quan llegeixes

Steinbeck, et trobes amb una prosa d'una netedat absoluta i, a l'hora de traduir, costa molt» (Mora 2002).

Josep Vallverdú es va jubilar el 1988 després d'una vida dedicada a la docència, però va continuar escrivint i traduint, com no podia ser d'altra manera. El 1991 va fer una adaptació de l'obra de Daniel Defoe *Robinson Crusoe*, la qual li va servir com a font d'inspiració per escriure la novel·la *Les raons de Divendres*, publicada el 2003.

La seva última traducció va ser el 1993, *La crida de la natura salvatge* (*The Call of the Wild*), de Jack London, una de les novel·les d'aventures més populars de l'escriptor nord-americà, escrita el 1903. Com ell mateix explicava al dietari *Les vuit estacions*, escrit entre el 1988 i el 1989: «Traduir m'és ja un xic odiós, però alhora reconec la condició d'estímul que el procés inclou. Traduir és fer treballar una colla de connexions cerebrals a gran velocitat. Traduir directament en net és una rica gimnàstica mental. Produeix alhora una fatiga i una exaltació. Com l'exercici atlètic» (Vallverdú 1991).

A tall de conclusió, ens agradaria destacar la faceta de Josep Vallverdú com a traductor compromès amb el seu poble i la seva llengua, i la incansable voluntat de prestigiar una feina tan poc reconeguda, la de traduir, mitjançant la publicació d'estudis literaris, d'història de la traducció i d'anàlisi traductològica, a més d'organitzar el 1966 una trobada de traductors inèdita.

TRADUCCIONS AL CATALÀ

GLORIEUX, Palémon. *El laic en l'església*. Barcelona: Estela, 1963.

GLEASON, Robert W. *La Gràcia*. Barcelona: Herder, 1964.

LEVIN, Ira. *Una besada abans de morir*. Barcelona: Edicions 62, 1964.

PAYERAS, Francesc. *Catecisme catòlic*. Barcelona: Herder, 1964.

POCOCK, David Francis. *Antropologia social*. Barcelona: Herder, 1964.

CHESTERTON, Gilbert Keith. *La innocència del pare Brown.* Barcelona: Plaza & Janés, 1965.

DE SMEDT, E. J. *L'amor conjugal*. Barcelona: Herder, 1965.

MERTON, Thomas. *Vida i santedat*. Barcelona: Herder, 1965.

ROLLAND, Germain. *Kamikaze*. Barcelona: Estela, 1965.

WEYERGANS, Franz. *Fills de la meva paciència*. Barcelona: Estela, 1965.

WHITE, Lionel. *Invitació a la violència*. Barcelona: Edicions 62, 1965.

CHANDLER, Raymond. *La gran dormida*. Barcelona: Edicions 62, 1966.

ELLIOTT, John Huxtable. *La revolta catalana*. Barcelona: Vicens Vives, 1966.

CHASE, James Hadley. *No hi ha orquídies per a Miss Blandish*. Barcelona: Edicions 62, 1967.

FORRESTER, Larry. *Tuck, l'immortal pilot de la RAF*. Barcelona: Estela, 1967.

HAMMET, Dashiell. *L'home flac*. Barcelona: Edicions 62, 1967.

HOFINGER, J.; STONE, T. *Catequesi pastoral*. Barcelona: Herder, 1967.

KING, Martin Luther. *La força d'estimar*. Barcelona: Aymà, 1967.

MCBAIN, Ed. *El ritual de la sang*. Barcelona: Edicions 62, 1967.

STEWART, Sidney. *Doneu-nos el dia d'avui*. Barcelona: Estela, 1967.

WAUGH, Hillary. *L'assassí és del veïnat*. Barcelona: Edicions 62, 1967.

CHASE, James Hadley. *Els culpables tenen por*. Barcelona: Edicions 62, 1968.

HAMMETT, Dashiell. *Collita roja*. Barcelona: Edicions 62, 1968.

HOFINGER, J.; REEDY, W. J. *ABC de la catequesi moderna*. Barcelona: Herder, 1968.

DUFOURQ, Charles. *L'expansió catalana a la Mediterrània occidental*. Barcelona: Vicens Vives, 1969.

MALINOWSKI, Bronislaw. *Sexe i repressió en les societats primitives*. Barcelona: Edicions 62, 1969.

LENGRAND, Paul. *L'educació permanent, avui: una introducció al tema*. Barcelona: Teide, 1973.

WHITEHALL, W. M. *L'art romànic a Catalunya. Segle XI*. Barcelona: Edicions 62, 1973.

PIAGET, Jean. *On va l'educació?* Barcelona: Teide, 1974.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant i el paraigua màgic*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant va a la ciutat.* Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant busca casa*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant a l'escola*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant dóna una festa*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant troba parella*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant va al museu*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant endreça la casa*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant busca un amic*. Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant va a l'escola.* Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant va al parc zoològic.* Barcelona: Teide, 1975.

BLANCE, Ellen; COOK, Ann. *Gegant a l'autobús.* Barcelona: Teide, 1975.

SCHWARZ, Oswald. *Sexe i psicologia*. Barcelona: Edicions 62, 1975.

SHNEIDMAN, Jerome Lee. *L'imperi catalano-aragonès (1200-1350)*. Barcelona: Edicions 62, 1975.

MITCHELL, Juliet. *La condició de la dona*. Barcelona: Edicions 62, 1977.

MASACRIER, Jacques. *Tornem a viure*. Barcelona: Altafulla, 1978.

GREENE, Graham. *El nostre home a l'Havana*. Barcelona: Proa, 1981.

RODARI, Gianni. *La fletxa blava*. Barcelona: La Galera, 1982.

WILDE, Oscar. *El príncep feliç i altres contes*. Barcelona: La Galera, 1982.

STEVENSON, James. *L'ou de Pasqua.* Barcelona: Barcanova, 1983.

STEVENSON, James. *No tenim son!* Barcelona: Barcanova, 1983.

BYARS, Betsy. *L'estiu dels cignes*. Barcelona: La Galera, 1984.

GIBSON, Michael. *Mitologia grega: déus, homes i monstres*. Barcelona: Barcanova, 1984.

O'DELL, Scott. *La canoa fosca*. Barcelona: La Galera, 1984.

STEVENSON, James. *Què hi ha sota el llit.* Barcelona: Barcanova, 1984.

STEVENSON, Robert Louis . *L'illa del tresor*. Barcelona: Bruguera, 1984.

JAMES, Henry. *Una volta de rosca*. Barcelona: L'Atzar, 1985.

SARTO, Montserrat. *L'animació a la lectura*. Barcelona: Cruïlla, 1985.

KURTZ, Carmen. *Veva*. Barcelona: Noguer, 1986.

LONDON, Jack. *Ganes de viure i altres relats*. Barcelona: Barcanova, 1986.

O'DELL, Scott. *La perla negra*. Barcelona: La Galera, 1986.

POE, Edgar Allan. *Descens al Maelström*. Barcelona: Barcanova, 1986.

O'DELL, Scott. *L'illa dels dofins blaus*. Barcelona: Barcanova, 1987.

STEINBECK, John. *La perla*. Barcelona: Noguer, 1987.

STEINBECK, John. *El poni roig*. Barcelona: Aliorna, 1988.

KURTZ, Carmen. *Veva i el mar*. Barcelona: Noguer, 1989.

MARTÍNEZ GIL, Fernando. *El joc del pirata*. Barcelona: Noguer, 1990.

DEFOE, Daniel. *Robinson Crusoe*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991.

POE, Edgar Allan. *L'escarabat d'or*. Barcelona: Barcanova, 1991.

WILDE, Oscar. *El fantasma de Canterville i altres relats*. Barcelona: Barcanova, 1991.

POE, Edgar Allan. *El gat negre i altres relats*. Barcelona: Barcanova, 1992.

SAROYAN, William. *Tots estàvem guillats*. Barcelona: La Galera, 1992.

LONDON, Jack. *La crida de la natura salvatge*. Barcelona: Barcanova, 1993.

BIBLIOGRAFIA

Biosca, Mercè; Cornadó, M. Pau (1992). «Josep Vallverdú, entre l'assaig i la literatura majoritària». A: *Escriptors d'avui. Perfils literaris, 1a sèrie*. Lleida: Ajuntament de Lleida, p. 92.

Bonada, Lluís (1988). «Les angoixes d'un escriptor i traductor». *Avui*, (29 octubre).

Chase, James Hadley (1967). *No hi ha orquídies per a Miss Blandish*. Barcelona: Edicions 62.

Mora, Anna Cris (2002). «Entrevista a Josep Vallverdú, traductor». *Quaderns. Revista de Traducció*, 8, p. 121-131.

Vallverdú, Josep (1982). *Magí Morera i Galícia, traductor de Shakespeare*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.

— (1983). *Indíbil i la boira*. Barcelona: Destino.

— (1989). *La lluna amb les dents: articles 1962-1988*. Lleida: Virgili i Pagès.

— (1990). «El traductor i la llengua popular». *Els Marges*, 41, p. 77-78.

— (1991). *Les vuit estacions*. Lleida: Pagès Editors.

— (1992). «Màrius Torres, traductor de l'anglès». *Ressò de Ponent*, 98, (abril), p. 36-37.

— (1998a). «El traductor de 1966 i la llengua». A: Bacardí, Montserrat; Fontcuberta, Joan; Parcerisas, Francesc. *Cent anys de traducció al català (1891-1990). Antologia*. Vic: Eumo, p. 199-208.

— (1998b). *Garbinada i ponent. Els meus anys cinquanta*. Barcelona: Proa.